

KOVU01 Konst, kultur och hälsa, 7,5 HP, kvartsfart, ht 2021

I samarbete med Primärvården i Region Skåne arrangerar Institutionen för kulturvetenskaper vid Lunds universitet en kurs om konst, kultur och estetik som resurs inom vård och omsorg. Kursen vänder sig till personal inom hälsa, vård och omsorg, socialt arbete och vid kulturinstitutioner samt till alla med intresse för det tvärfackliga fältet kultur och hälsa.

Kursens syfte

Syftet med utbildningen är att ge de studerande fördjupade kunskaper om konst, kultur och estetik som resurs inom hälso-, vård- och omsorgsarbete. Stor vikt läggs vid ny vetenskaplig forskning om hur utövande av konsterna samt estetiska upplevelser kan främja hälsa, välbefinnande, läkande och rehabilitering. Kursen anlägger såväl medicinska som humanistiska perspektiv på människan och hennes förmåga att skapa och erfara skönhet och mening i ett hälso- och vårdsammanhang. Kursen innehåller såväl teoretiska som praktiska moment. Efter kursen kommer de studerande att ha kunskaper för att resonera teoretiskt om och praktiskt arrangera aktiviteter med konst, kultur och estetik för att främja hälsa och välbefinnande.

Målgrupp

Kursen vänder sig till personal inom hälsa, vård och omsorg, socialt arbete och vid kulturinstitutioner samt till alla med intresse för det tvärfackliga fältet kultur och hälsa.

Kursens innehåll

Kursen ger teoretisk förståelse och praktisk färdighet inom fältet konst, kultur och hälsa, utifrån såväl medicinska som humanistiska perspektiv. Kursinnehållet omfattar bland annat historiska perspektiv på kultur och hälsa, nutida forskningsrön om konstarnas effekter på hälsa, välbefinnande, läkande och rehabilitering, olika metoder för att mäta sådana effekter, samt medicinska och filosofiska perspektiv inom fältet.

Kursen ger insikt i och erfarenhet av att utöva och uppleva olika konstformer, såsom bildkonst, musik, litteratur samt dans och rörelse. Ett viktigt fokus är hur skapande och estetiska upplevelser praktiskt kan förmedlas i olika sammanhang, både i vårdmiljöer, på kulturinstitutioner och i vardagen. Kursen tar också upp den estetiska upplevelsens särart samt aspekter som skönhet, mening, närvaro, tolkning och inlevelse.

Vidare berör kursen pedagogik, vägledning, gruppdynamik, projektutvärdering samt etiska frågeställningar.

Kursens upplägg och innehåll reflekterar utvecklingen inom kultur och hälsa-fältet de senaste åren i Sverige, i Norden och internationellt. En stor mängd vetenskapliga studier, liksom rapporter från Världshälsoorganisationen och andra aktörer, har visat på konstarnas och kulturens reella och potentiella roll för hälsa och välbefinnande och därmed också för samhällsekonomin. I Sverige, Danmark och Norden i övrigt har flera regioner nu inrättat permanenta instanser för att utveckla och implementera kultur och hälsa-perspektiven inom hälsa, vård och omsorg, bland annat med fokus på mental hälsa och främjande av folkhälsa. Kursen förmedlar kunskaper och färdigheter som behövs för att förverkliga detta syfte.

Kursledare

Anita Jensen, kultur- och hälsostrateg, PhD, Centrum för primärvårdsforskningen, Region Skåne

Max Liljefors, professor i konsthistoria och visuella studier, Lunds universitet

Kursens övriga lärare

Eva Bojner Horwitz, professor i musik och hälsa vid Akademin för musik, pedagogik och

Peter Bjørn Franceschi, bildkonstnär, Psykiatrisk center Amager, Köpenhamn

Stine Lindahl Jacobsen, docent i musikterapi, Aalborg Universitet

Anders Ohlsson, professor i litteraturvetenskap, Lunds universitet

Birgit Ærenlund Bundesen, överläkare vid Psykiatrisk center Amager, Köpenhamn

samhälle, Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, affilierad till Inst. för klinisk

neurovetenskap, Karolinska Institutet

Kurstillfällen HT 2021

16–17 september, 7–8 oktober, 11–12 november och 2 december.

Plats

LUX, Helgonavägen 3, 223 62 Lund, om ej annat anges för enskilda kurstillfällen

Antal deltagare och avgift

Vid färre än 18 deltagare ställs kursen in. Avgiften per deltagare är 11 000 SEK exkl. moms.

Sista anmälningdag

31 juli 2021. Anmälan är bindande.

Kontakt kursledare och examinator

Max Liljefors, Professor i konsthistoria och visuella studier, Lunds universitet

Tfn 046-222 83 94, 0701-73 07 98

max.liljefors@kultur.lu.se

Anita Jensen, PhD. Kultur- och hälsostrateg i Primärvården, Region Skåne

Tfn 0724-67 28 93

anita.jensen@skane.se

Kontakt intresseanmälan

Emma Tullberg, Avdelningen för uppdragsutbildning vid Lunds universitet

Tfn 073-063 03 27

emma.tullberg@fsi.lu.se

Schema

Kurstillfälle 1: Tor 16 – fre 17 september 2021: Introduktion

Torsdag 16 september: Konst, kultur och hälsa – introduktion till ett mångvetenskapligt fält

Alltmer forskning visar att deltagande i konst- och kulturaktiviteter kan förbättra både mental och fysisk hälsa på många olika sätt. Det gäller mätbara effekter på livskvalitet och välbefinnande liksom fysisk hälsa och rehabilitering på individnivå men också effekter på folkhälsan.

I fältet kultur och hälsa samarbetar olika vetenskaper med olika perspektiv på kunskap och hälsa. Kursens första dag introducerar dessa perspektiv och ger en övergripande förståelse för det tvärvetenskapliga fältet kultur och hälsa.

09:15–10:00 Registrering, introduktion, välkomstkaffe

10:15–12:00 Föreläsning: *Konst, kultur och hälsa i historiskt perspektiv med fokus på forskning och praktik*

Plats: LUX:C121 hörsal. (Markplan, till höger efter caféet och receptionen innanför ingången.) Lärare: Anita Jensen

Föreläsningen ger först en introduktion till fältet kultur och hälsa med tonvikt på Norden och Storbritannien samt en översikt över fältets historik. Därefter presenteras viktiga delområden och olika definitioner av hälsa inom fältet.

Kultur och hälsa är ett mångvetenskapligt fält som rymmer olika metoder för kunskapsinhämtning, med rötter i olika discipliner. Exempelvis kombineras kvantitativa mätmetoder från medicin och hälsovetenskaper med kvalitativa, tolkande perspektiv från humaniora. Föreläsningen ger insyn i dessa perspektiv och presenterar också några konkreta projekt inom kultur och hälsa.

12:00–13:00 Lunch

13:15–15:00 Seminarium: Hur kan kultur och hälsa-perspektivet bidra till din egen verksamhet?

Plats: LUX:C121 hörsal. (Markplan, till höger efter caféet och receptionen innanför ingången.) Lärare: Anita Jensen

På seminariet får deltagarna diskutera hur kultur och hälsa-perspektivet skulle kunna bidra till deras egna verksamheter. De får också identifiera en konstart – bildkonst, musik, dans och rörelse, litteratur, osv – som verkar särskilt intressant. I grupper diskuteras olika aspekter av implementering, såsom målgrupp, antal deltagare, krav på lokal, tidsåtgång, osv.

Fredag 17 september 2021: Estetiska upplevelser för hälsa och välbefinnande

Att ha en estetisk erfarenhet är att bli medveten om vad vi upplever genom våra kroppsliga sinnen – syn, hörsel, beröring, kroppens känsla av rörelse, osv. Nästan all konst når oss genom sinnen och vill ge oss berikade upplevelser av att vara förnimmade varelser.

Den här dagen ägnar vi åt att studera humanistiska och medicinska perspektiv på vad en estetisk upplevelse är för något. Vi provar också konkreta metoder för att frammana sådana upplevelser hos oss själva och andra genom konsten.

10:15–12:00 Föreläsning: *Den estetiska upplevelsens särart*

Plats: LUX:C121 hörsal. (Markplan, till höger efter caféet och receptionen innanför ingången.) Lärare: Max Liljefors

Föreläsningen ger en introduktion till filosofiska och medicinska synsätt på vad en estetisk upplevelse är och hur den påverkar oss. Hur skiljer sig det estetiska medvetandet från vardagsmedvetandet? Sitter skönheten i konstverket eller i betraktarens öga (eller medvetande)? Kan jag tolka ett konstverk som jag inte förstår? Genom att bekanta oss med olika synsätt på dessa frågor får vi verktyg att själva förhålla oss till den estetiska upplevelsen och dess potential för hälsa och välbefinnande.

12:00–13:00 Lunch

13:15–15:00 Workshop: Konstupplevelser i praktiken

Plats: Skissernas museum, Lund. Lärare: Max Liljefors

Inför konstverken på Skissernas museum kommer vi att pröva olika konkreta metoder för att locka fram estetiska upplevelser hos oss själva och andra, och att kommunicera sådana erfarenheter till varandra. Vi kommer att träna vår varseblivning och fantasi och undersöka olika sätt att skapa mening i konsten.

Kurstillfälle 2: Tor 7 – fre 8 oktober 2021

Torsdag 7 oktober: Dans och rörelse

Att röra på kroppen till musik, ensam eller tillsammans med andra, är en aktivitet som bringar glädje och har påtaglig påverkan på hälsa och välbefinnande. Dansens icke-verbala karaktär når bortom det rationella, och rytm, koordination och improvisation, med hela kroppen eller bara någon del av den, har effekt på kognition, sinnesstämning och självuppfattning.

Den här dagen ägnas åt hur prestigelös dans och rörelse kan fungera som hälsostärkande resurs.

10:15–11:00 Välkomstkaffe, rekapitulering av förra undervisningstillfället

11:15–13:00 Föreläsning: *Konsten att röra sig i det multimodala landskapet*

Plats: LUX:C121 hörsal. (Markplan, till höger efter caféet och receptionen innanför ingången.) Lärare: Eva Bojner Horwitz

Vad skiljer egentligen dans från annan fysisk rörelse? Funktionella rörelser brukar ingå i kategorin fysisk aktivitet och en rörelse som är ”laddad med en känsla” brukar vi kalla dans. För att uttala oss vetenskapligt om dansens hälsoeffekter behöver vi tydliggöra vad vi menar med dans och fysisk aktivitet och vilken roll musiken spelar.

Under de senaste åren har vi kunnat utvärdera dansens och musikens effekter genom en mängd olika mätmetoder. Föreläsningen presenterar vad vi hittills kommit fram till, från mikroförfenomenologiska mätningar av rörelser och ”inre ljud” till epidemiologiska studier där vi sett att avläsning av människors känslor kan påverkas om man dansat.

13:00–14:00 Lunch

14:15–16:00 Workshop: Att röra sig i det multimodala landskapet

Plats: LUX:C212 (andra våningen, matsal). Lärare: Eva Bojner Horwitz

I den här workshopen kommer vi att prova på och tala om konsten att röra sig i det multimodala landskapet – motorisk och auditiv resonans.

Fredag 8 oktober 2021: Skönlitteratur och läsning

Skönlitteratur har i alla tider varit en port till människans inre värld och böcker kan hjälpa henne att finna nya förhållningssätt gentemot livet i allmänhet och sin egen livssituation. Att dela sin läsupplevelse med andra kan vidare vara ett sätt att knyta an, bryta känslor av isolering och integrera andras perspektiv i sin förståelse av tillvaron.

10:15–12:00 Föreläsning: *Litteratur, text och läsning i vård och omsorg*

Plats: LUX:C121 hörsal. (Markplan, till höger efter caféet och receptionen innanför ingången.) Lärare: Anders Ohlsson

Föreläsningen utgår från forskningsprojektet Shared Reading After Pain Rehabilitation (SHARP) vid Skånes universitetssjukhus, där personer med kronisk smärta deltagit i högläsning av skönlitteratur och samtal i grupp.

Shared reading (ung. gemensam läsning) är en metod utvecklad av välgörenhetsorganisationen The Reader i Storbritannien, som forskning har visat kan stärka deltagarnas självkänsla, reducera deras upplevelser av ensamhet och vidga perspektivet på det egna livet. I Shared reading medverkar deltagarna inte i egenskap av patienter, utan som läsare och medmänniskor.

12:00–13:00 Lunch

15:15–17:00 Seminarium och workshop: Shared reading

Plats: Flera seminarierum i LUX-huset. Rummen anges före lunch. Lärare: Anders Ohlsson

I denna workshop får kursdeltagarna själva delta i en session med Shared reading.

Kurstillfälle 3: Tor 11 – fre 12 november 2021

Torsdag 11 november: Musik

Musik kan påverka oss emotionellt, fysiologiskt och biologiskt – däri ligger musikens hälsostärkande potential. Mycket forskning ägnats åt att undersöka musikens inverkan på oss i detalj, bland annat genom studier av hjärnan och kroppens biokemiska reaktioner. Att lyssna på musik som vi uppskattar kan öka halten av dopamin och oxytocin, som har positiva effekter på vårt humör och välbefinnande. Musiken kan också påverka vår hjärtfrekvens och andning samt vårt blodtryck. Den sporrar oss till kroppsrörelse, ger uttryck för våra emotioner och kan hjälpa oss att bryta känslor av isolering. Idag används musik framgångsrikt inom flera medicinska områden för terapeutiska och rehabiliterande syften.

10:15–11:00 Välkomstkaffe, rekapitulering av förra undervisningstillfället

11:15–13:00 Föreläsning: *Musik – det breda perspektivet* (föreläsningen ges på danska)

Plats: Malmö Live, Malmö. Lärare: Stine Lindahl Jacobsen

Musik kan fylla många funktioner i vardagen utöver den kulturella upplevelsen som den skänker oss. Vi kan använda musiken medvetet för att stärka hälsa och välbefinnande i samhället, i såväl förebyggande insatser som behandling och rehabilitering. Forskningen kring musikens hälsostärkande effekter är ett växande tvärvetenskapligt fält i Norden, som sammanför hälsosektorn och kulturlivet. Föreläsningen presenterar aktuell forskning och beprövade implementeringsformer utifrån ett tvärfackligt perspektiv, samt diskuterar forskningens utmaningar och möjligheter i framtiden.

13:00–14:00 Lunch

14:15–16:00 Workshop: *Bliv kreativ med musik*

Plats: Malmö Live, Malmö. Lärare: Stine Lindahl Jacobsen

I denna workshop får deltagarna pröva olika former av aktiv och receptiv användning av musik – att utöva och att lyssna till musik – för hälsofrämjande syften inom förebyggande vård och rehabilitering. Man behöver inte vara musikalisk för att delta.

Fredag 12 november 2012: Konst och mental hälsa

Att delta i konstnärligt skapande kan, förutom att skänka glädje, vara ett stöd för människor att hantera ett brett spektrum av psykisk ohälsa och nöd. Att skapa estetiskt kan vara ett sätt att uttrycka inre känslor och tillstånd på ett intuitivt sätt, bortom det verbala, och därigenom bidra till självförståelse och reflektion. Konsten kan också spela en viktig roll i rehabilitering genom att stärka människans välbefinnande, bryta isolering och skapa utrymme för social anknytning.

10:15–12:00 Föreläsning: *Konst och mental hälsa* (föreläsningen ges på danska)

Plats: Konsthallen i Malmö. Lärare: Birgit Bundesen

Föreläsningen tar utgångspunkt i olika konstbegrepp och hur de används inom vård och omsorg. Det finns olika ingångar till fältet, till exempel den expressiva konstterapi, där konsten ingår som ett psykoterapeutiskt instrument. Andra perspektiv menar att konsten har en särskild kvalitet, som inte kan reduceras till att bara vara ett uttryck för känsla eller förnuft, kropp eller ande. För filosofer med detta synsätt, exempelvis Theodor Adorno och Gilles Deleuze, är det estetiska skapandet en avgörande del av att vara människa.

Föreläsningen presenterar också preliminära resultat från ett forskningsprojekt i Region Hovedstaden, Danmark, som undersöker effekten av bildkonstgrupper för personer i psykiatrisk behandling. En avgörande hypotes i projektet är att särskilt positiva effekter kan uppnås om grupperna leds av professionella konstnärer med läkare eller psykologer som terapeutiskt stöd.

12:00–13:00 Lunch

13:15–15:00 Workshop med bildkonstnär Peter Bjørn Franceschi

Plats: Konsthallen i Malmö.

Denna workshop utgår från erfarenheter från en konstnärlig/kreativ verkstad för patienter vid Psykiatrisk Center Amager, Köpenhamn. Där erbjuds patienterna olika uttrycksformer, såsom måleri, fotografi, skulptur, vävning, etc. På en låst avdelning är det en ständig utmaning att få tiden att gå. Att engagera sig konstnärligt fyller tiden med ett meningsfyllt innehåll och ger patienten möjlighet att fördjupa sig.

I workshopen arbetar deltagarna med lera och fotografi. Vi modellerar ansikten eller masker i lera och bäddar in olika fotografiska element. Därefter fotograferar vi skulpturerna och skriver ut bilderna – detta bildar utgångspunkt för ett tolkande samtal i gruppen.

15:15–16:00 Avslutande diskussion med kaffe

Kurstillfälle 4: Tor 2 december 2021

Examination: Redovisning av studenternas idéer för konst- och kulturaktiviteter i den egna verksamheten

Plats: LUX: 9:30–12:00 LUX:B251 (B-huset, dvs det gamla tegelhuset, andra våningen);
13:15–16:00 LUX:C121 hörsal. Lärare: Anita Jensen och Max Liljefors

Kursen examineras genom att deltagarna redovisar sina idéer för hur konst och kultur kan integreras i deras egna verksamheter. Deltagarna utför uppgiften i grupper, baserade på gemensamt intresse för olika konstformer och aktiviteter samt på vilket slags verksamhet man arbetar inom. Redovisningen sker inför helklass och lärare och deltagarna ger feedback på idéerna som presenteras.

Detaljerade examensinstruktioner ges vid kursstart.

Preliminärt schema för examinationen:

- 09:30–10:15 Välkomstkaffe, rekapitulering av förra undervisningstillfället
- 10:15–12:00 Studentpresentationer (grupp)
- 12:00–13:00 Lunch
- 13:15–15:00 Studentpresentationer (grupp)
- 15:15–16:00 Avslutande diskussion med kaffe

